

УДК 378.147:811.111

Ф33

Федоров, Валерій.

Ф33 Розмовний етикет. Говоримо англійською ввічливо / Валерій Федоров. — К. : Арії, 2018. — 144 с.

ISBN 978-966-498-614-1.

Книга містить правила комунікації та поведінки, які охоплюють основні сфери приватного, суспільного та ділового життя англійців і американців. Вона стане у пригоді усім, хто не лише вчиться говорити англійською, але й прагне поводитися як справжній англієць чи американець або просто бути ввічливою людиною серед тих, хто розмовляє англійською.

УДК 378.147:811.111

ISBN 978-966-498-614-1

© Федоров В. Д., 2018
© «Видавництво "Арії"», 2018

*"To learn etiquette, is actually learning
how to see others, and respect them."*

Yixing Zhang

Частина I

РОЗМОВНИЙ ЕТИКЕТ

Етикет — правила формального поводження серед певного суспільного середовища; стиль поведінки, який відповідає нормам будь-якої соціальної групи. Тобто кожне товариство (військових, професіоналів, дипломатів, аристократів і робітників тощо) має свої правила, за якими одразу ж пізнають «свою людину». Таким чином, етикет — кодекс такого гатунку поведінки, яка прийнята в певній соціальній групі, товаристві або професійному середовищі. Разом з тим, є загальні правила етикету, що притаманні народу, бо відображають його менталітет. А відтак, етикет — це невід'ємна частина культури, манера спілкування та поводження людей. Неухильне дотримання правил етикету стосується усіх складових соціальної та навіть інтимної комунікації: вербальної й позавербальної (жести, міміка, рухи тіла, дотримання дистанції тощо), а також стилю одягу, ввічливості манер — неписаних законів поведінки.

Хоча саме слово «етикет» походить від «етикетки», за своїм духом воно невід'ємне від етики — моральних принципів (ethic) та ette — уяви, винахідливості. Синонім слова "etiquette" — dignity (відчуття власної гідності).

У вас є можливість переконатися в цьому на прикладі англійців і американців.

ВИТОКИ АНГЛІЙСЬКОГО ЕТИКЕТУ

English Etiquette — це неписані правила, яких дотримується переважна більшість англійців. Безсумнівно, що навіть відомі своїми вибриками англійські футболісти фанати у приватному житті поведуться за цими правилами.

Етикет є маркером вихованості людини щодо критеріїв певної культури. Так, фамільярність серед британців вважатиметься поганою поведінкою, а от американці мають значно ширші рамки неформального стилю комунікації.

Ми поведемо мову про Англію (не Сполучене Королівство Великобританію) та Сполучені Штати Америки. Тобто намагатимемося розглянути універсальні правила комунікації з носіями англійської мови. Йдеться не лише про те, що говорити за певних ситуацій, а й головне — як. Це стосується підбору слів, інтонації та екстралінгвістичних засобів спілкування: жестикуляція, рухи тіла, дотримання певної дистанції тощо. Ось вам і перше правило спілкування: будьте уважними, слухайте і пильно спостерігайте за стилем поведінки англійців для того, щоб адекватно реагувати. Тоді ви з'ясуєте ті неписані правила поведінки, за якими можна розпізнати англійця чи американця і визначити своєрідність тих комунікативних манер, які регулюють життя та поведження жінок і чоловіків, молодих і старших людей, фахівців і клієнтів тощо.

Кожне правило не лише дозволяє, а й забороняє. У ньому немає нічого зайвого, бо воно чітко «прив'язане» до певного місця і ситуації. Етикет поширюється на всі чинники поводження, які, звісно, взаємопов'язані. Так, в Англії (це ж стосується і США) є правило п'ятниці. І в навчальних закладах, і в офісах можна цього дня не дотримуватися дрес-коду.

Стиль мовленнєвої поведінки (комунікації) є відображенням самотності кожної людини. Проте є дещо спільне, що дає нам змогу визначити національний характер. Наприклад, англійців відрізняють серед інших такі риси характеру: серйозність, дружелюбність, стриманість, іронічність.

Існує правда факту, та ще є правда узагальнення. Далі йдеться саме про узагальнення, правила поведінки якого не варто порушувати. Побут англійців і американців добре влаштований, упорядкований. А це приводить до певної соціальної взаємодії — поводження за правилами, які зумовлюють поведінку геть усіх. При всьому розмаїтті ситуацій та намірів: шляхетна бесіда чи бійка, флірт чи ділова розмова, святкування чи поховання, відпочинок чи робота, корпоративна вечірка чи гра в футбол, спілкування по телефону чи в інтернеті. Усюди свої моделі поведінки.

Кожне вимовлене слово — це вчинок. Мовленнєвий і поведінковий, що структурується за певними правилами (більшість із них — неписані). Відмінність правил поводження — це культурна відмінність. Усі ми є носіями певної культури. А відтак, спілкуючись з англійцями, варто пам'ятати, що не слід пхатися до чужого монастиря зі своїм законом. Англомовні співрозмовники оцінюватимуть вас на відповідність своїм нормам. Ви повинні бути готові до цього. Адже опанування інозем-

ною мовою — це й етикетне поведіння під час її вживання.

Існує загальне правило для всіх, яке діє за будь-якої ситуації. Воно формулюється так: **ясне мислення — це запорука чіткого висловлення власних думок, бажань і намірів**. А відтак, передусім ви маєте знати, де і як сказати, а ще варто чітко уявляти власні мовленнєві можливості й ніколи не намагатися вдавати те, чого немає. Ще до того, як ви промовили перше слово, поміркуйте, чи ви годні достеменно висловитись. Англійці не вітають недбале ставлення до мови В. Шекспіра та А. Крісті (наклад книжок кожного з цих англійських письменників дорівнює поширенню Біблії у світі — понад 400 тис. примірників).

Ми подаємо деякі правила комунікації англійською. Хочемо зазначити, що **правила етикету** — це:

- Принципи, які регулюють поведінку у певному середовищі та за конкретних обставин.
- Показчик, або критерій, який визначає рівень культури поведіння.
- Вірець, стандарт, за яким структурується поведінка.
- Норма, яку не слід порушувати, бо вона відповідає типовій поведінці.

Зазначимо, що норми поведінки час від часу порушуються усіма. Бо вони — умовні. Та й взагалі, норма забарвлена сірим. А життя різнобарвне. Чи була б потреба у правилах, якби їх час від часу не порушували? Разом з тим, порушення правил є запорукою самобутньої, тобто індивідуальної поведінки. Але тоді ви провокуєте реакцію на вашу ненормативну поведінку. І вона майже завжди негативна. Люди воліють відповіда-

ти нормі. Так легше всім. Звідси й ритуали, церемонії, закони й правила — етикет.

В етикеті важить точність наслідування, контекст, тон і напівтон виконання. Так, англійський батько, який веде свою доньку до вітваря, має запізнитися рівно на одну хвилину. Не більше, не менше. Це щоб ніхто не подумав, що вона занадто поспішає стати під вінець. Тобто це не загальне правило пунктуальності, яке дозволяється порушувати (за протоколом) лише Королеві. Її Величність може запізнитися на п'ять хвилин. Проте не більше: королівська точність.

Нехай вас не вводять в оману розмови про глобалізм. То світ — одне глобальне село (global village)? Не варто плутати удавану «світову культуру кока-колонізації» з реальним прагненням етносів до самоідентифікації. Та що там говорити про різницю між кенійцем і канадцем, коли обидва спілкуються англійською. Ми не можемо не помітити різниці навіть між англійцями та американцями.

Моделі поведінки відображають цінності народу. Вислів «суто англійський» стосується всього — від гурму до вбивства. Правду кажучи, усі нібито розуміють, що таке англійська «сутність», проте її доволі складно вхопити.

Щодо мови, то суто англійське мовлення можна почути лише серед мешканців Оксфорда та деяких дикторів BBC. Ви не могли не помітити, що більшість із них не є автохтонами. Вони тому так добре володіють англійською, що послуговуються мовою свідомо. Тобто, це можливо. А от перейняти суто англійський стиль поведінки значно складніше. Якщо це взагалі можливо, не будучи вихованим у цьому середовищі.

Що робити іноземцю? Намагатися порозумітися. Переїмати моделі мовленнєвої поведінки. Це значно спрощує спілкування з англійцями. Адже це ваша мета — бути зрозумілим.

Все, що подано нижче, є описом моделей англійського та американського етикету. Лише описом, не приписом, не догмою.

Існує правда факту, але є і правда узагальнення, у якому, звичайно, зустрічаються й винятки, які перевіряють правило на міцність. Проте ми ведемо мову саме про узагальнення етикету, яке зумовлює моделі звичної, типової поведінки переважної більшості англійців й американців.

Ми поговоримо про ті узагальнення правил комунікативного поводження, які притаманні англійцям і американцям. До певної міри ці правила різняться. Так, для англійця потиск руки під час зустрічі з чоловіком є нормою. Американець може не лише потиснути руку, але й поплескати по плечу, а то й «hug» (обійняти). А ось питання сторонньої людини про заробітну плату, подробиці сімейного життя, релігійність як англійця, так і американця змусять їх звести брови, що свідчить про прояв нетактовності з боку співбесідника.

Етикет невід'ємний від культури людини та тих моделей поведінки, які прийняті у певному прошарку людей, професійному середовищі, а також віці. Навіть місце перебування диктує певні етикетні обмеження. Це стосується усього: манери поводження, стилю спілкування, підбору лексики. Навіть жести й міміки. Так, жест «окау» (великий та вказівний палець утворюють коло) зрозумілий у Великій Британії та Північній Америці як ілюстрація поняття «ОК». А в деяких країнах південної Європи та Латинської Америки він сприйма-

ється як демонстрація вашого агресивного ставлення до людей.

Доволі складно осягнути всі можливі ситуації й випадки життя, щоб миттєво підібрати до них відповідні слова та фрази. Декілька порад.

Намагайтеся у розмові з англійцями бути не просто ввічливими, а дуже (не занадто) ввічливим. Слова 'so sorry' / 'so much' / 'very nice' мають завжди вживатися у вашому мовленні.

ПОГОДА

Розмова про погоду підпадає під чіткі норми етикету. Погода — одна з найважливіших тем спілкування. Обмін фразами про погоду передує всьому. Це єдине, про що дозволяється говорити з незнайомими людьми. Це ніби гра, комунікативний ритуал — розмовою про погоду виказують свій намір розпочати знайомство або справжню розмову. Просто обмінюються стереотипними фразами, що не несуть жодної інформації. Щось на кшталт такого: *A nice day, isn't it?* Чудовий день, чи не так? А по суті: «Я відкритий для спілкування з вами». Ця фраза часто виконує функцію доброзичливого вітання з потенційним співрозмовником або просто демонструє відкритість і реальну ввічливість англійця.

На питання *It's hot, isn't it?* Сьогодні справжня спека, вам не здається? (що означатиме: пропоную розпочати спілкування) відповідь має бути адекватною. Співрозмовнику потрібно лише погоджуватися і дещо доповнювати. У жодному разі не можна мовчати й не відповідати. *Yes, really nice.* (А чому би нам і справді не поспілкуватися.) Чи так: *Indeed, a very hot day.* (Готовий зробити крок вам назустріч.)

Фразами по погоду обмінюються не лише тоді, коли бажають розпочати знайомство, а й на початку будь-якої зустрічі. Навіть ділової.

Рятують ці ритуальні фрази й тоді, коли несподівано виникла пауза в розмові, партнери шукають тему для продовження. Запам'ятайте, головне — погоджуватися і не розгортати тему погоди. Просто ввічливо реагувати. Можна висловити думку щодо подальшого розвитку подій: *Weather forecast says that in some days we'll have a hot spell.* За прогнозом, за декілька днів буде спека. Обмінявшись ритуальними фразами про погоду, англійці розуміють, що вони мають справу з цивілізованою людиною.

English Weather — це не лише природний, а й національний феномен. *There is no bad weather, there are bad cloths.* Немає поганої погоди, є тільки поганий одяг. *Other countries have weather, we, English people, have climate.* Погода — це в інших країнах, у нас — клімат. І думка англійців, а от щодо погоди, то, якщо на перекладання англійців усе, що має непересічну вартість, народжується в Англії, то це стосується й погоди. Вона дарована англійцям, щоби відчуті свіжість і неперемінна бачуваність життя.

Погода для англійця — це не просто феномен природи. Це найважливіша тема, якої завжди торкаються на початку спілкування. Тобто це комунікативний ритуал початку розмови: *Nippy, isn't it?*. Сьогодні трохи зимно, чи не так? / *'They say it'll be sunny tomorrow.'* Кажуть, що завтра буде сонячна погода. / *'Looks like we're in for a cold snap.'* Схоже на те, що незабаром похолодає.

Ієрархія типів погоди:

Rain and bitter cold

Rainy but rather warm

Overclouded and chilly

Overclouded and warm

Sunny and chilly

Sunny and warm

Hot, terribly hot

Таким чином, упродовж одного дня може бути nice weather, bad weather, а ще foul weather (негода). А також bracing, parky, muggy, breezy, crisp, chilly, fresh, balmy — це просто погодні нюанси. Хоча не всі англійці самі можуть відрізнити 'scattered showers' від 'showery outbreaks' та ще з 'intermittent rain'. Проте завжди є можливість промовити: *I'm a bit under the weather today.* Сьогодні мені щось непереливки. Мабуть, погода.

***

I'm sorry, Bill. What's the weather like in Oxford? Даруй, Білле, яка сьогодні погода в Оксфорді?

It was cold yesterday and it's raining today. Вчора було прохолодно, а сьогодні дощить.

***

It's cold outside. Зимно. Холодно.

It's bitter cold. Пронизливий, різкий холод.

***

It's spring. Wear something warm. Вже весна. Одягни щось тепле.

***

It's bitter cold, put on your sweater. Пронизливий холод, одягни светр.